

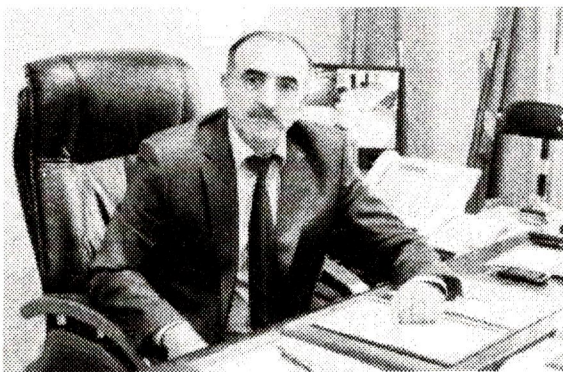
Газет 2001-йисан
ноябрдилай акъатзава

Эренлардин СЕС

РД - дин Докъузпара райондин общественно-политический газет.
Общественно-политическая газета Докузпаринского района РД.

№37 (811) 13-Сентябрь, арбе, 2017-йисе. Почтамтдай зур йисан къимет - 226 манат

Дагъустандин халкъарин садвилин Йикъаз талукъ яз «Докъузпара район» муниципальный тешкилатдин Къил А.М. Алискерован тебрик

Гъурметлу районэгълияр!
Дагъустандин халкъарин садвилин
йикъа – суvara дагъустанвияр
паталди руьгъдин ва ирсинин
ивирар тир стхавилин садвал,
руьгъдин мукъавал, сад тир
мурадралди ислягъвал мягкемарун,
Россиядин Федерациядин жергейра
аваз, адан къаюмвилик кваз чи

халкъар ва гъукматар хаталу эвер
гунрик, ч!уру къастар авайбурун
хъендик ква. Чи Ватанданни ахътин
мусибатдин вакъияяр кыле фенай.
Амма Дагъустандин халкъари чпиз
хас тир садвилин ва уьткъемвилин
ерийралди чпин хивез атай гъар са
имтигъан дирибашвилелди алудна.
Садвал –чун паталди гъаклан буш ван

гъукматдин
мягкемвал ва
саламатвал хуьнин
мана ава. Чи
руьгъдинни эдебдин
эвел бинейра
дагълух халкъар
саналди хъайвилин,
ян тагана абуру са
м у р а д д и х ъ
ялайвилин лишанар
акъазва. Къенин
юкъузни гзаф

авай гаф туш. Къе чна саналди
тушламиш хъана, чи
Конституциядин принципрал,
истемишунрал бинеламиш хъана
Гъукматдин ва Ватандин вилик
акъвазнавай эвелимжи месэляр
гъязва. Уьлкведин регъбер В.В.
Путинан чашлишмишвилерин
куьлгедик кваз чна, Дагъустандин
халкъаринни Ватандин къуш ва
дережа хкаж авунин рекъе
лайхлувилелди зегъмет ч!угъазва.
За вири районэгълийриз, чи
Дагъустандин халкъариз дуствилин
ва садвилин мягкемвилин ярж алай
къалхан сувар мубаракзава. Къуй
Квехъ гъиле къунвай крар кылиз
акъудунин рекъе лайхлу
агалкъунар, руьгъдай ават тийидай
берекатлу илгъам ва чанарин
мягкем сагъламвилер хъурай!

Райадминистрацияда

Алай йисан 11- сентябрдин
сятдин цулаз Докъузпара райондин
муниципальный тешкилатдин
заседанийрин залда
А.М.Алискерова совещание кыле
тухвана.

И совещанида хуьрерин
тешкилатрин кылерин, райондин
идарайрин руководителри,
райадминистрациядин къуллугъдин
пешекарри иштиракна.

Нубатдин совещанидал

акъвазнавай кылин месэляр тир:
1. Налукрин гъахъ-
гъисабдикай ва чилериз, къвалериз

шагъдатнамаяр «зеленка» туькьурунин гьакьиндай- докл. Гь. Асваров;

2. М у н и ц и п а л ь н ы й кьуллугъдин рекъяй, агъалийриз чпин са бязи чарар идара ийидайла регъят хьун патал чи уьлкведа кардик кутунвай «Портал государственных услуг» сайтдин гьахь-гьисабдикай- докл. С.Я.Гьаджимурадов;

3. ЖКХ-дин кьуллугъда цийиз кьабулнавай ГИС-дин (государственная информационная система) проекдикай (агъалийриз ва чкадин гьукумдиз ЖКХ-дин идарадин сергьятра тамарзавай кьвалахрин гьакьиндай, гьар са касдиз информация жсагьидай портал)- докл. Балакишиев А.Гь;

4. Дагъустандин халкъарин садвилдин сувар кьейд авунин гьазурвилерикай- докл. Исмаилова С.В.

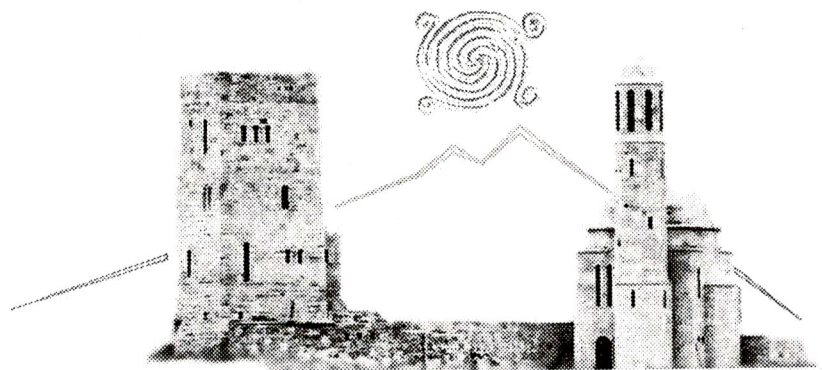
5. Жуьреба-жуьре месэлаяр. Винихъ кьалурнавай месэлайриз килигуналди, нубатдин совещанидин кьвалах акьалтІна.

Эдуард ГЪАЖИБЕКОВ

15-сентябрь – Дагъустандин халкъарин садвилдин Югъ я

Чун дуствилелди ва садвилелди кьуватлу я

Дагъустандин халкъарин садвилдин югъ- сувар бес кьадарда цийиди я. Сифте яз ам 2011-йисан 15-сентябрдиз чи республикада кьейдна. Суварин бинедата авай вакъаяр 1741-йисуз кьиле фена. XVIII лагъай асирдин юкьвара чехи ирандин сердер Надир-шагъ, туьтуьнихъ кьван яракьламиш хьанвай, виш агъзур аскердикай ибарат кьушун галаз, Кавказдиз гьахьна. Адан мурад кьушунар кьве патал пайна, Дербентдай, Къайтагъдай ва Тарковскийдин шамхальстводай яна фена. Дженгутайда авай Мехтулинский ханство кьун, ахпа Шагъдагъ, Мугъу дере, Къази-Къумух ва Хунзах вичин пацук кутун тир. Чехи кьушунди сагъалибвал муькуьдахъ галаз кьазвай. Гьа икІ, Къази-Къумух кьуна, шагъдин кьушунар Андалалдин сергьятрив кьван атана. 1741-йисан 12- сентябрдиз дагълариз гьахьна. «Хициб» твар алай Андалалдин дередата Авариядин вири пиперай инсанар гуьгьуьллу аскервилдин жергейрик экечІна. Аник гьидатливияр, кьарахвияр, чамалаяллар, багулялар, кьайсубуливиар мягъкем дружинайра (кьватІалра) гьахьна, гьазурвал аквазвай кьати дяведиз кьвачин хьана. Душмандин далу патахъай Андалалдиз даргияр, кьумукьар, яхулар, лезгияр, табасаранар, кьубачивияр куьмекдиз атана. Андалалда хьайи ягъунар вад юкьуз кьизгьиндиз кьиле фена. Дагъвийрин дяведин муькуф авай сердерри шагъдин кьушундиз фир-тефир чка сална.

Дагъустандин халкъарин садвилдин югъ

Дагъустандин кьушунрин хура дурум гуз тахъай иранвияр, рей гана, кьулухъди катна. Андалалдин гьалибвили Дагъустандин геополитикадин хийир мягъкемарна. Адакай РагъэкъечІдай ва РагъакІидай пагарин стратегиядин муьгъ, дагъустандин халкъарин кьуш ва кьуват кьалурзавай шагъдатнама хьана. Кьегьал рухвайрин игитвилдин кьамат яргъал йисара рикелай алуднавай. 2010- йисуз кьиле феи Дагъустандин халкъарин пуд лагъай съезддал цийи сувар тешкилуни рекъяй месэла эцигна. 2011- йисан 6- июлдиз Республика Дагъустандин Президентдин кьарардалди халкъарин садвилдин Югъ-суварин югъ яз кьейддай положение акъудна. 15-сентябрь дагъустанвийри Надир –шагъдин гелягъкарар (полчиша) хайи чилерилай чукурай югъ яз гьсабзава.

Мадни, 1999-йисуз Чечнядай агъзурдалай виниз боевикри РД-дин

Новолак райондал вегьена. Са суткадин кьене абуру Гамиях, Шушия, Чапаево, Тухчар хуьрер кьуна. Новолакское ва Дучи хуьрера МВД-дин кьуллугъчияр абурухъ галаз ягъунрик экечІна. Милиционерриз куьмекдай федеральный Яракьлу кьуватрин подразделенияр рекъе туна. Чкадин гуьгьуьллу кІеретІри (ополченцийри) гьиле гуьрчехъандин тфенгар, перер ва маса алатар аваз женгерик кьил кутуна. Дагъустан Россиядин кьакъудиз тежер пай тирди, адан Кьиблепатан мягъкем сергьят тирди чи дагъустанвийри 1999-йисан дяведа, кьизгьин женгера мад сеферда тестикьарна. Ватандин Чехи дяведин йисара советрин халкъди кьазанмишай Гьалибвилдин ирс авайвиляй, адан чешнедиз вафалу хьайивилияй гзаф миллетрин векилри жаллатІрин кІеретІар

тергни авуна. Яшамшрай чи дуствал ва четин имтигъанра къазанмишай гъалибвал!

Алай вахтунда Дагъустандин меркез - Махачкалада 60-лай виниз милли халкъарин векилар яшамш жезва. Абуру республикадин гъар са шипе Дагъустандин халкъарин

савилин йикъаз- сувариз талукъ яз шадвилин мярекатар тешкилзава: фольклордин коллективрин концертар гузва, жуъреба-жуъре хилерай спортдин акъажунар кыле тухузва, ярмаркаяр тешкилзава. Мектебра халкъарин дуствилиз ва стхавилиз талукъарнавай ачух тарсар

тухузва, ктабрин выставкаяр, тарихдин шикилрин экспозицияр тешкилзава, абур фикир желбдай чкайрал эцигзава. Аялри, чпин дикъет абурухъ элкъуър тавуна тазвач.

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

АНТИТЕРРОР

Ботлихдин вакъияяр

(1999-йисан август- сентябрдин вакъияйрин 18 йис тамам хъуниз талукъ яз)

1999-йисан 5-сентябрдиз Чечнядай агъзурдалай виниз боевикри (жаллатри) РД-дин Новолак райондал вегъена. Са суткадин къене абуру Гамиях, Шушия, Чапаево, Тухчар хуърер къуна. Новолакское ва Дучи хуърера МВД-дин къуллугъчияр абурухъ галаз ягъунрик экечна. Милиционерриз куьмекдай федеральный яракълу къуватрин подразделениеяр рекъе туна. Чкадин гуьгъуьллу кIеретри (ополченици) гъиле гуьурчехъандин тфенгар, перер, маса алатар аваз женгеррик кыл кутуна. Дагъустандин ополченцийрин кыле полковник, алай вахтунда отставкада авай генерал-майор, къурушви Шамил Асланов акъвазна. Гуьгъуьллубурун дестеяр лап къалин хъана. Августдин вакъияйра Госдумадин депутат, ОНФ-дин региональный штабдин председатель Умахан Умаханова вичин къазанжийрин куьмекдалди гуьгъуьллу дестеяр яракъламышна,

райондиз рация хкана, женгерин гъаларин алакъа гуьзчивилик хуьз хъана. Мегъемед Умаргъажиева, ам Ботлих хуьруьн кыл тир, врач Абдуллаева Зуьгъреди, милициядин полковник Мударис Алидибирова къизгъин ягъунра иштиракна, хирер хъайибур сагъарна. Августдин вакъияйра иштираккай са касдиз Россиядин Игитвилин тIвар гана, амайбурун женгеррин лайихлувилер «Яру гъед», «Ватандин вилик лайихлувилерай» ва маса наградайралди къейдна. Гъа лап четин ва залам имтигъандин йикъара РФ-дин Президент В.В. Путин Дагъустандиз атанай. Ада лагъана: «Заз акуна дагъустанвияр. Заз абуруз Ватандихъ авай кланивални акуна. Сифтедай заз абур гъаки хуш тир. Гила заз абур клан хъанва...» Дагъустан Россиядин къакъудиз тежез пай тирди, адан Киблепатан мягъкем сергъят тирди чи дагъустанвийри 1999- йисан дяведа, къизгъин женгера мад сеферда тестикъарна.

Ватандин Чехи дяведин йисара советрин халкъди къазанмишай Гъалибвили ирс авайвиляй, адан чешнедиз вафалу хъайивилияй гзаф миллетрин векилрикай ибарат тир Дагъустандин халкъди жаллатрин кIеретIар тергни авуна. Яшамшрай чи дуствал ва четин имтигъанра къазанмишай Чехи гъалибвал! Акъалтзавай несилдиз им лап чешнедин, мукъвал чешнедин хийирлу тарс хъана. Яшамшрай Россия, яшамшрай Дагъустан!

1999-йисан август-сентябрдин вакъияйрикай са бязи республикадин газетра чапнавай макъалайрин чешнеяр: “Эки-тепедал” виридалайни къизгъин женгер кыле фена. Гъайиф хъи, - къейдна генерал - полковник В. Казанцева,- ягъунра чи аскеррикай 10 кас къена, 50- дал хирер хъана. Душмандин терефдай 150 касдив агакъна къейибур ава.

***

Боевикрин са десте Казбек райондани пайда хъана. Калинин - аул хуьруьн патав РОВД-дин

къуллугъчияр абурухъ галаз ягъунрик экечна. Боевикри къулухъди чIугуна.

Милиционеррикай вад касдал хирер хъана.

***

Армияди сифтегъан агалкъунар къазанмишна: вичихъ важиблу метлеб авай Эки -тепе къурдалай къулухъ ми хъиз

чукIурнавай Гамиях хуър азад хъууна. Телевышка алай тепе гила Яракълу къуватрин гуьзчивилик ква. Пуд лагъай сефердани

Хасавюрт къаз алахъай боевикар чпин мураддив агакънач.

***

Боевикриз авачир жуъре яракъар авач: пулеметар, АГС-дин установкаяр, минометар, “мухаяр”. Дяведин суьрсетни -

кылелай алахъдай къванди. Вижевай импортный рацияни: чи рахунар абуру регъятдиз къазвай.

(«Независимая газета», 1999-йисан “Общая газета” тIвар алай газетдай чIукар.)

***

Россиядин ва дуйньядин общественность кьиле фийи вакъийрин гъавурда дуьздаказ тун патал дагъустанвийри чехи алахъунар авуна. И вакъийриз я

“Кавказдин шийидяве”, я “Граждан дяве” лугъуз жедач. Россиядин армияди, хатасузвал хуьдай органри ва ополченцийри, къуватар сад авуна, чи

государстводин чилел атанвай, хъсандиз яракъламиш хъанвай дестеяр, тергна...

***

Алай йисан Гъалибвилидин йикъан суварин вилик, Москвада ОНФ-дин теклифдалди анин студентрихъ ва аспирантрихъ галаз гуьруьшмишвал кьиле фена. Россиядин Илья Глазунован тварунихъ галай живописдин ва зодчестводин, шикилар чугунин Россиядин художественный Академияда конкурс кьиле фена.

Ам Москвадин Поклонный дагъ твар алай чкада Дагъустандин 1999-йисан вакъийра иштираккай кьегъалриз гуьмбет эцигун патал эвер ганвайди тир. Гуьмбетда кьейдзавайвал, ихътин жуьредин нехшар гьатун лазим жезва: В.В. Путин Дагъустандин ополченцийрин юкьва авай кьайдадин суьрет. Августдин

вакъийрин кьегъалриз хкаждай гуьмбет Ватандин Чехи дяведин кьегъалриз, Ватан хвейибуруз эцигнавай гуьмбетдин кьвалав чка кьадайди жеда.

(«Интернетда кьейднава»)

Шагьбала ШАГЪБАЛАЕВ

Къелемдинни жидадин женг...

(Писатель ва Ватандин Чехи дяведин иштиракчи Серкер Мингъажеван 105 йисаз талукъ яз.)

Лезгийрин аялрин писатель ва Ватандин Чехи дяведин иштиракчи хъайи Серкер Мингъажев 1912-йисуз чи райондин Текийрин хуьре лежбердин хизанда дидедиз хъана. Ада Дагъустандин чилерин къурулуш эцигдай техникумда келна. Хасавюрт, Ахцегъ ва Докъузпара районра жуьреба-жуьре жавабдар кьвалахар тамамарна. 1941- йисуз Серкер Мингъажев, Ахцегъ райисполкомдин секретарь, гьиле яракъ къуна, Ватан къанлу фашистрикай хуьз женгиник экечна. Сталинград хуьдай женгера адал залан хер хъана. Гуьгъуьнлай Серкера, гвардиядин капитанди, сад ва кьвед лагъай Украинадин фронтра, сифтедай ротадин командир, гуьгъуьнлай стрелковый батальондин командирдин заместитель ва эхирдайни комбат яз женгинин къуллугъар кьиле тухвана. Къизгъин женгера Серкер

Мингъажевал пуд сеферда хирер ва са контузия хъана. Сталинградлай башламишна Прагадив агакьдалди кьиле фейи ягъунра кьегъалвилер къалурунай С. Мингъажеваз Ватандин дяведин кьвед лагъай дережадин, «Яругьед» орденар, вад медаль гана. Верховный Главнокомандующийдин тварунихъай цеклуьд сеферда чухсагулар малумарна. Серкер Мингъажев Румыния, Польша, Чехословакия, Германия фашистрикай азад авун патал ягъунрани хъана. 1945- йисуз, дяве куьтыгъ хъайила, армиядай ахъай хъувур Серкера партиядин Дагъустандин обкомдин инструкторвиле, партиядин Агъул райкомдин секретарвиле кьвалахна. 1950- йисалай, та пенсиядиз экъечдалди, С. Мингъажева печатдин органра кьвалахна. Адакай сифте «Дагъустандин правда», ахпа

«Коммунист» газетрин (1950-1962-йисара) редактордин заместитель хъана. Ахпа тамам цуд йисуз Дагъустандин райдиодин лезги члалан редачайрин старший редактор яз кьвалахна. Вири йисара зегъметдани ада гьакъисагъвал къалурна. Ам СССР-дин журналистрин Союздин член, Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник, Дагъустандин ктабрин издательствода чапнавай прозадин са шумуд ктабрин автор тир: «Уьмуьрдин гелер», «Ялавлу уьмуьр», «Лахта тахъай иви», «Къисасчияр», «Гъвечи разведчик», «Риктел цвалар», «Ветерандин гуьруьшар» гьа жергедай я.

Шагьбала ШАГЪБАЛАЕВ

Шагьбала ШАГЪБАЛАЕВ

“Ам гьакI жеда”

Къве кас алазвай Хъелерин кимел,
Мурада гъана келма мецел:
- Зи вилерай нагъв авахъна физва,
Заз идан себеб вуч ятIа чизвач?!
Хирер акъатна биришриз, кузва!
- Ам гьакI жеда, дуст, за ваз лугъузва...
- Зи дуст хъайила, вун кIани, сейли
Гьам яни вуна гузвай теселли?
- Ваъ, теселли туш, гьакъикъат гьакI я,

Дуьзвилелай, лагъ, вуч ава гьахъ яз?
Виликдай вуна туьквенчи чIавуз,
Муьштерийрин пул хъанайни атIуз?
- Гьахълу я, хъанай за кепек –шагьи
Язавайди тир, зи патахъ керки.
- А вахтунда ваз, зи дуст кас, Режеб:
«Вилерай хтуй!» - лугъуз, - гузвай себ...
Гила вучда вахъ –галукъна кьаргъиш,
Нагъв авахъна физ, кузва ви бириш!

Ислам ва дяве

Давам хьун

Пайгъамбардин, салам ва хийир-дуьа хьурай адаз, гьадисда лугъузва: «Заз инсанрихъ галаз женг тухун къалурна, та абуру «Сад Аллагъдилай гьейри маса худа авач лугъудалди». АкI лагъайдалай къулухъ, абуру чпин чанар ва эменни закай хуьда, эгер абуру чIехи гунагъ тавуртIа (а вахтунда абур ихтиярдалди абурукай магърумарда) ва а вахтунда абуру, анжах Аллагъдин вилик жаваб гуда».

Сифте аят Мединада ракъурнавай ва са бязи факъигъри ва Къуръандин баянчийри ам, гуя мусурман туширбурухъ галаз, та абуру Ислам къабул ийидалди, амма «Кхъинар рекъе тунвайбуру» «жизя» (лувак хуьнай харж гун) гудалди, абурухъ галаз дяве тухун чарасуз тирди субутзава. И аят умуми къайда хъиз къабулнавай ва «ат-Тауба» сурадин 5 ва 29-аятра къалурнавай къайдайрихъ галаз къадайвал къилиз акъудна кIанзава. Нетижда аятдиз ахътин баян ганвай хьи, Ислам къабулун патал мусурман туширбур басмишна кIанзавай, я туштIа исламдин гьукуматдин лувак экечIна кIанзава. Им гьарфба-гьарф ва дикъетсуздаказ ганвай баян я. Гьакъикъатда, аятдин мана ам я хьи, мусурманри агрессордихъ галаз дяве акъван чIавалди тухван кIанзава хьи, та абуру чпин гьужумар ва геле къекъуьнар акъвазар ийидалди. Гьа ихътин мана неинки дуьзди ва гьавурда акъадаиди ва, эгер агъадихъ галай аятриз фикир гайитIа, мумкин тир тек сад я (мана): «Квез акси яз дяве тухузвайбурухъ галаз куьнени Аллагъдин рекъел абурухъ галаз дяве твах, анжах гьалалдин сергьятрилай элячIмир. Гьакъикъатда Аллагъдиз тахсиркарар кIан туш» («аль-Бакъара» сура, 190-аят).

Мана: «Гьинал гьалтайтIани абур терг, куьн абуру гьинай чукурнаватIа, куьнени абур гьанай чукур: бес темягъ фин – кьиникъилайни бетер я! Абурухъ галаз къадагъа алай мискидин патав женг тухумир, та абуру анал квехъ галаз женг тухудалди.

Эгер абуру квехъ галаз женг тухуз хьайитIа, абур терг ая: динсузрив агакъзавайди гьа им я!» («аль-Бакъара» сура, 191-аят).

Мана: «Эгер абуру чеб хвейитIа, акI хьайила ... бес Аллагъ – гьил къачудай, мергьяматлуди я эхир!» («аль-Бакъара» сура, 192-аят).

Делисуз агрессиядин манада, законсуздаказ инсандин ихтиярриз кIур гуналди гуж гун авайди, рикел хуьн герек я. Амма гьукуматдин къайдаяр хуьдай органри тахсиркарар къадай ва тахсиррин вилик пад атIудай закондив къур амалар, гьахъсузбур хъиз къабулун дуьз туш. Терсина хьайитIа, къасухдай «мусурманриз гужар гузва лагъана» тапарар чукурна, гьар са тахсиркар жавабдарвиликай къил баптаниз гьалават жада.

Мусурманриз чпихъ галаз дяве ийизвайбурухъ галаз аксидаказ дяве тухун патал, аятар, буйругъ гуналди башламишзава ва абур (мусурманар) агрессорар тахъун патал къейдзава. Са бязи факъигъри лугъузва, гуя «вахъ галаз женг тухузвайбурухъ галаз аксидаказ Аллагъдин рекъел женг твах» аят, «ат-Тауба» сурадин аятралди дегишарнава («мансух»). И гьалатI фикир Ибн Аббаса, Умар ибн Абд аль-Азиза, Мужагъида, Аллагъ рази хьурай чпелай, ва гзаф маса алими инкар авуналди, ам къуватда авай ва ачухди тирди («мугъкам») къейдзава.

«Аль-Бакъара» сурадин 191-аятда, мажуси арабрихъ галаз женг тухун патал мусурманриз ганвай буйругъдин сеbeb, абуруз виликдай ганвай азабрай – кIвалерай суьргуьн авунай, Ислам дин кьиле тухуниз килигна, абурун геле къекъуьнай къисас къахчун тир.

«Аль-Бакъара» сурадин 193-аятди а дьаедин макъсад къалурзава – им инсанриз чпин дин кьиле тухуниз манийвалзавай душманвилини къуват тергун я. И аятдай малум жезвайвал, дяве, инсанрин геле къекъевзвайбурухъ ва агрессия къалурзавайбурухъ галаз авуна кIанзава, амма

гужуналди Ислам къабулиз тунин макъсадалди ваь. Гьа и аятди агрессия алатайдалай къулухъ, мусурманриз ягъунар акъвазарун эмирнава. Маса гафаралди, вилик алатай къуд аятди, анжах инсанриз чпин дин азадлаказ кьиле тухуниз манийвалзавай агрессорихъ галаз акси женг тухун эмирнава.

Гьа са вахтунда рикел хвена кIанда, агрессия вири инсанриз хас лишан я, гьакI мусурманризни. Адалай гьейри, Исламдин тарихда гьамиша агрессия алудун, чпиз тапан тIварар ганвай, дьаведикай бегъем хабар авачир регъберрин, «амиррин» ваь, анжах гьукуматдин регулярный, тешкилла къушундин везифа тир. Эхиримжи дуьшуьшда жигъаддикай ваь, амма ягъсуздаказ Исламдикай далда къунвай, яракъламиш хьанвай кIеретIдин кIвалахдикай ихтилат физва.

«Ат-Тауба» сурадин аятри малумарзавайвал, мусурманар мажусийрихъ галаз дяве тухуниз мажбури я, та абуру Ислам къабул ийидалди. Амма алатай аятда ачухдаказ къейднавайвал, а гафар арабрикай тир мажусийрихъ элкьвена лаганвайбур тир.

Мажуси арабрихъ галаз дяве авуниз эвер гунин сеbeb, мусурманар Меккадай суьргуьн авур жуьреда Мединадайни чукурун патал, мусурманриз акси, акъваз тежер чIуру къастар, мидявал ва абуру мусурманрихъ галаз икърар бегъемар тавун тир (мана): «Чи къур кьинер чIурнавай ва Пайгъамбар суьргуьн авуникай фикирнавай инсанрихъ галаз, мегер куьне женг тухудачни? Абуру квехъ галаз сифте башламишна. Мегер квез абурухъай кичIезвани? Эгер куьн инанмишбур ятIа, Аллагъдихъай гзаф кичIе хьун лазим я» («ат-Тауба» сура, 13-аят).

Гьа и жуьреда, «ат-Тауба» сурадин 1-14-аятар, анжах Мугъаммад Пайгъамбар, салам ва хийир-дуьа хьурай адаз, яшамиш

хъайи девирдин мажуси арабрин аксина ишлемишиз жеда. Абурув Ислам къабулиз тунин сеbeb ам тир хьи, мажусийри мусурманрихъ галаз душманвалзавай, ханвалзавай, хиве къур крарал гьалтайла мягъкем тушир ва Мединадин мусурманрин жемиятдиз акси пис къастар ийизвай. Агъадихъ галай аятда абурукай, чпи къур кинериз вафалу яз амайбурукай къейднава (мана): «...куъне икърар кутуннавай, куъ вилик абуру ам чур тавунвай ва квез акси яз садазни куъмек таганвай мажусийрилай гъейри. Икърар вичин вахтуналди къиле твах: Аллагъдиз Вичихъай кичебур кланзава эхир!» («ат-Тауба» сура, 4-аят).

Гъа и жуьреда, «инсанрихъ» галаз тухузвай дяве, им арабрикай тир мажусийрихъ галаз тухузвай дяве лагъай чIал я. И фикир Абдулагъ ибн Умаралай, Аллагъ рази хъурай вичелай, атанвай гъадисди тестикъарзава, Пайгъамбарди, салам ва хийир-дуъа хъурай адаз, лагъаналда: «Заз инсанрихъ галаз женг тухун къалурна, та абуру «Сад Аллагъдилай гъейри маса худа авач ва Мугъаммад – Аллагъдин Расул, салам ва хийир-дуъа хъурай адаз, я лугъудалди, капI ийидалди ва закят гудалди». АкI лагъайдалай къулухъ, абуру чпин чанар ва эменни закай хуьда, эгер абуру чIехи гунагъ тавуртIа (а вахтунда абуру ихтиярдалди абурукай магърумарда) ва а вахтунда абуру анжах Аллагъдин вилик жаваб гуда».

Аквадай гьалда, «инсанар» гафуна анжах мажуси арабрикай ихтилат физва, вучиз лагъайтIа «ат-Тауба» сурадиз килигайла, абуру къуватдалди Исламдиз гъана кланзавай. А гаф вири инсанрин адресдиз ишлемишиз жедач, гьикI хьи, ада «Ктабар атанвай инсанриз» чпин динар къиле тухуниз ихтияр гузвай рехъ къалурзавай Къуръандиз ва Пайгъамбардин, салам ва хийир-дуъа хъурай адаз, чешнейриз аксивалзава.

Абу Гъанифади, Аллагъ рази хъурай вичелай, ва адан сухта Абу Юсуфани, Аллагъ рази хъурай вичелай, гъа икI гьисабзавай, яни «инсанар» гафуну и аятра мажуси

арабар фикирда ава. Абу Юсуфа, Аллагъ рази хъурай вичелай, кхъизва, яни Мугъаммадан хва Гъасана, Аллагъ рази хъурай вичелай, лагъаналда: «Пайгъамбарди, салам ва хийир-дуъа хъурай адаз, аль-Гъажардин зороастрийцирихъ галаз «жизя» гунин шартIаралди ислягъвилини икърар кутIунна ва мусурманриз абурун дишегълийрал эвленмиш жедай ва абуру тукIур гъайвандин як недай ихтияр ганач». Ада генани лагъана, яни «жизя» зороастрийцар, бутпересар, цIайпересар хътин мажусийрилай кIватIна кланзава, амма дин тунвайбурувай ва мажуси арабривай къачун дуъз туш, вучиз лагъайтIа аdestейри Ислам къабулна кланзава. Имамар тир Аш-Шафиидин, Аллагъ рази хъурай вичелай, ва Маликан, Аллагъ рази хъурай вичелай, фикирар гъа ибур тир.

АкI хъайила, инсанривай Ислам гужуналди къабулиз тунин макъсадар, анжах мажуси арабрихъ элкъвена ишлемишзава. «Ат-Тауба» сурадин аятдиз килигин (мана): «Аллагъдихъ ва Къияматдин йикъахъ инанмиш тушир, Аллагъди ва Адан расулди къадагъа эцигнавайдал къадагъа эциг тийизвай ва гъакъикъи диндиз муьтIуьгъ тушир Кхъинар атанвайбурухъ галаз женг чIугу, та абуру алчах хъана чпин гъилеривди харж гудалди» («ат-Тауба» сура, 29-аят).

И аят вири инсанриз хасди туш ва умуми къайда туширди къейдун лазим я. Ада «Ктабар атанвайбурун» жергедай ниъх галаз дяве тухвана кланзаватIа, къуд жуьрединбур къалурзава. Абуру Аллагъдихъ ва Къияматдин йикъахъ инанмиш туширбур, Аллагъди ва Адан Пайгъамбарди, салам ва хийир-дуъа хъурай адаз, къадагъа авунвайдакай инкар тежезвайбур ва Ислам дин ачухдаказ къадагъа ийизвайбур я.

Аятди чаз «Ктабар атанвай инсанриз» са гьихътин ятIани, сад тир дестедиз хъиз килигдай ихтияр гузвач. Гъавилияй чавай лугъуз жеда, и аятдин фразеологияди къилдин къайдадикай («гъукм аль-хасс») малумарзава, яни винидихъ къалурнавай къуд сеbebдиз килигна, «Ктабар атанвай инсанрикай» тайин

тир дестедихъ галаз дяве авун эмирнава. «Ктабар атанвайбурукай» къайдасуз инсанри яракъар гадарайдалай къулухъ, абурухъ галаз мусурманри тухузвай ягъунар чарасуз акъвазарна кланзава.

Мусурманриз рикIел хуьн важиблу я, эгер мусурмандиз, адан хизандиз ачух ва шаксуз агрессия аваз хъайитIа, агрессордиз дурум гун, жува-жув адакай хуьн ферз (буржи) я. А вахтунда махсусдаказ жигъад малумарун ва дуьнья тирвал Ислам патал дяве тухузва лагъана гъараюн виже къевзвач, анжах жуван хсуси умуьр патал агрессордихъ галаз женг тухун, им Аллагъдин эмир къилиз акъудай гьисаб я, ам бес жезва.

Мусурманар яшаммиш жезвай гъукуматдал гъужум авур дуьшуьшда, агрессордиз акси яз дяведа иштиракун чарасуз я. Амма жигъад къиле тухудай везифа, анжах гъукуматдин хиве ава, вучиз лагъайтIа Шариятдал ва Исламдин чIехи алимрин фетвайрал асаслу яз, адан вири тарихда сагъ халкъ, гъукумат, уьлкве патал къуват авай къилинждин жигъад, анжах мусурманрин гъакимдиз, я туштIа мусурманар яшаммиш жезвай гъукуматда авай авторитетлу алимриз малумардай ихтияр ава.

Гъавилияй, месела, США-дин, Европадин ва са жерге маса гъукуматра авай, чеб мусурманар я лугъузвай са бязи дестейри ийизвай терактар, жигъад я лугъуз гъаьлу ийизва, амма ибур Шариятдин фикирдалди законсуз амалар я. А дестеяр харижитар хътин «ягъалмиш сектаяр» я. Жува къил кутуна жуван къуватралди жигъад малумарзавай гъар гьихътин амал хъайитIани къадагъа я ва ам мусурманар тергзавай бунтдихъ галаз гекъиззава.

Шариятдиз акси, тапан жигъад малумарнавай радикальный сектантрин дестейриз, Пайгъамбардин, салам ва хийир-дуъа хъурай адаз, Суннадихъ ва Исламдин суннитрин илимдихъ галаз уртач са шейни авач. Абуру маса дингъийриз акси яз ийизвай къачагъвал, им анжах Исламдиз акси бунт я.

Али-гъаж ЭМИРСУЛТАНОВ

ДУЪНЪЯДИН ХАБАРАР

Россиядин кьенепатан туризм вилик тухуниз кумекда

Россиядин туроператорар пулдалди таъминардай программаяр 2018-йисуз кардик акатда. Вахтунин сад лагъай паюна пулдин такъатар Краснодарский крайдин ва Крымдин курортар вахтунин истемешзавай къайдадиз гъун паталди серфда. Хабар гузва хьи, пулдин кумекдин программа РФ-дин культурадин Министерстводи Минтрансди галаз саналди, винел къвалах тухвана, газурнава. Ростуризмдин регъбердин месляти Дмитрий Горинан зендиналди, фикирдалди пулдин кумекар агакъайла, турпакетар 10 процентдин ужуз къиметрай акъвазда. Экспертарни ахътин фикирдин шарцел атанва хьи, туроператорриз пулар ахъаюн хийирлу я, туристар тухузвай авиакомпанияриз – вагъ. «Известия» газетдин материалрикай сада икI лугъузва.

ИГИЛ-дин гуьзчивилик квай чIехи шегъер азад хъувуна

Алль -Тафар - Иракдин эхирмижи чIехи шегъер, яргъал вахтунда ИГИЛ-дин гъилик хъайи, азад хъувунвайдакай РИА «Новостидиз» бригададин генерал Наджем Аль-Джабириди хабар гана. Иракдин армияди ИГИЛ-дин жаллатIар ва къецепатан пулдалди дяве ийизвай наемникар шегъердай чукIурна. Генералди къейд авурвал,

Сирияда магълуб хъайи абур мад Иракдиз хтунин кьурхулувал ава. Амма ина хатасузвилик къуватрин ва чкадин агъалийрин алакъяар мягкем я. И алакъя хуьз хъайитIа, - къейдна генералди, - чаз жаллатIрикай кьурхулувал амуькдач.

США-дин алимри шекердикай лугъузва...

США-дин Сент-Люкан Iварунихъ галай рикIин институтдин пешекарри ва Lahey Health Iвар алай коммерциядинди тушир тешкилатдин са кардал машгълбуру (коллеги) тайинарзава хьи, шекердик акатун, ам гзаф ишлемишун наркотикрин аслувилик акатай мисал я. British Journal of Sports Medicine журналда чапнавай статьяда къейднава хьи, сахарозадин углеводивай гуьгъуьлар дегишарриз жезва. Эгер ширинлудхикай кхечIиз хъайитIа, фагъумда кичIевилин лишанар гъатда. Лабораториядин къиферал ахтармишунар кыле тухвана. Вилик наркотик квай заIар ва шекер эцигна. Абуру шекердиз гзаф темягъ ийизвай. Пешекарри рейд ийизвайвал, и делилди шекердик акатун, ам гзаф ишлемишун кокаииндин аслувилик акатай гысабдай я.

Къушари рикIелди гыссзава...

Виридуьньядин алимрин дестеди, гуьлерилай лув гана элячIдайла, къушари рехъ алат тавуна квекай даях къазватIа, чирна. Эксперимент кыле тухудайла, алимри 32 среднеземно – гуьлуьн лекьер синагъна. Абурун мукар Менорка Iвар алай островдал алай. Вири къушарал махсуз GPS - датчикар акъалжна, абурун са пай цинкдин сульфатдин низдикай

магърумна. Синагъзавай къушарин са дестеди чил ва чпин мукар гына аватIа, регъятдиз жагъурна. Датчикар алайбуру дуьм-дуьз фена.

Чилин таниш чкаяр ахкурла, абурун фагъум экуь хъхъана. Ахтармишунар кыле тухвайбуру къейдзавайвал, гзаф къадардин къушар авай чкайра яшамеш жезвай инсанри кичI Iимил гыссда, абур депрессиядикай регъятдиз кхечIа. Ахътин таъсир инсанриз тараринни ийизва.

Россиядин яракъдин суракъда...

Россиядин дяведин техникадиз майлзавайбуру, муьштерияр Iимил туш. Исятда Гьукуматди чи ПВО-дин С-400 «Триумф» къачуз кIанзавайбурулай атанвай 10 арзадиз тамашзава. Дявединни техникадин саналди къвалахзавай Федеральный къуллугъдин къил (СВТС) Дмитрий Шугаева къейдзавайвал, дуьньядин гзаф уьлквейри чи дяведин техникадиз итиж ийизва. Самолетрихъ ва вертолетрихъ галаз санал ПВО-дин С-400 «Триумфдизни» муьштерияр ава. Турцияди ва Индияди арзаяр ганва. Россияди вичин савда геополитикадин ва стратегиядин алакъяйриз килигна, дуьз алцумна ийида.

Гъазурайди: **Валим АГЪАМУРАДОВ**

Новости охраны труда

Новые ГОСТы

Произошло «обновление» ряда стандартов, которые действовали десятки лет, и это является одной из важных новостей охраны труда в 2017 году.

В первую очередь надо отметить СанПиН 2. 2. 4. 3359-16, действующий с 1 января 2017 года и объединяющий требования к физическим факторам. Это важная новость, в том числе, и потому, что ранее информация содержалась в большом количестве, более пятнадцати, различных нормативных актов, теперь же требования к различным физическим факторам, измерению, контролю и минимизации вредного воздействия на человека сведены в один документ. СанПиН содержит нормативы по освещенности, вибрации, электромагнитным полям, микроклимату, шуму, излучению, ультра- и инфразвуку.

Выявить несоответствие нормативам и наличие вредных факторов можно в процессе проведения спеоценки условий труда.

С 1 марта 2017 года вступают в силу еще четыре ГОСТа, содержащих новые правила по охране труда:

- Организация обучения безопасности труда — ГОСТ 12.0.004-2015;

- Опасные и вредные производственные факторы — ГОСТ 12.0.003-2015;

- Цвета сигнальные, знаки безопасности и разметка сигнальная — ГОСТ 12.4.026-2015;

- Система управления охраной труда — ГОСТ 12. 0. 230. 1-2015, ГОСТ 12. 0. 230. 2-2015.

Директор ГКУ РДЦЗН в МО
«Докузпаринский район»:
Шихмуратов Р. Н.

Гъурметлу газет кIелзавайбур!

«ЭС» газетдин редакцияди квевай тIалабзава, райондин идарайриз ва тешкилатриз авай суалрин патахъай редакциядиз чарар кхьин. Чи редакцияди куь суалриз жавабар гуда.

Халкьдин яшайишдин гьалар кIевера ва дарда твазвай, абурун игьтияжриз дуьзгуьнвилелди килиг тийизвай, закондин истемипунриз яб тагана чпин кIвалахар ва кьуллугь идара ийизвай гьакимар гьукуматдин аппаратда гьеле кьери туш. Эгер са гыхьтин ятIани идарада куьн кимивилерал расалмиш жез, абуру пулар тIалабиз хьайитIа, чаз газетдин работникриз хабар це. Чун куь тереф хуьн патал гьар са дуьшуьшда кьаришмиш жедва ва чIуру кIвалахриз рехь тагунин карда гьахъвилин даяхар яз акъвазда. И муралдалди чна, вири уьлкведа хьиз, «горячая линия» кардик кутазва. ТIалабзава чаз чарар кхьин (кьуларни чIугуна).

Чи редакция Тел: (8 269) 2-23-45

Скорая помощь ЦРБ Докузпаринского района

тел. 8 928 059 84 90, 8 989 868 03 00

Мискискарин хуьрай тир Вердиханов Сраждин Нугьбалаевич рагьметдиз финихь галаз алакьалу яз, дустари дериндай хажалат чIугунивди, рагьметлудан багьрийриз башсагьлугьвал гузва.

«ГОЛОС ЭРЕНЛАРА»

2001-йисан
ноябрдильай акъатзава

Тешкилайди:

Докузпара райондин
администрация,
Дагьустан Республика

Учредитель:

Администрация Докузпаринского
района, Республика Дагестан

Кьилин редактор:

Э.А.ГЪАЖИБЕКОВ

Жавабдар секретарь:

А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Хуси корреспондентар:

Ш.О. ШАГЪБАЛАЕВ
К.Н.ФЕРЗАЛИЕВ
В.С.АГЪАМУРАДОВ
З.Э. МЕДЖИДОВА

Корректор:

Ш. ШАГЪБАЛАЕВ

Верстка авурди:

А.Э. ЭМИРСУЛТАНОВ

Чандиз вахкай вахт: 14:00

Чапзавай вахт - 17:00

Тираж 1200

Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я. Макъалайрин делилрин дуьзвилини патахъай жваб авторри чпи гуда. Макъалайриз рецензия гьузвач ва абур элкьвена вахкузвач. Мадни, чпин макъалайра дегисвилер тунал, кьилер дегисарунал рази тушир мухбиривай чна абур редакциядиз ракъур тавун тIалабзава.

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере связи,
информационных технологий и
массовых коммуникаций по
Республике Дагестан

Регистрационный
номер ПИ №ТУ5 - 00256
от 14 июня 2013 г.

Редакциядин,
издательстводин ва
типографиядин адрес:

368750, Докузпара
район, Усугъчай хуьр,
тел.8 (8269) 22-345
e-mail:
gadzhibekov77@mail.ru
Наш сайт: www.erenlar.ru